

Türk ve Dünya kadınlarının, temel insan haklarının, çalışma haklarının, sağlık, eğitim ve sosyal güvenlik haklarının güvenceye alındığı, cinayetlerin, ayrımcılığın şiddetin ve baskıların olmadığı bir yaşama kavuşmalarını diliyor, sağlık, mutluluk, esenlik dileklerimizle, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nü kutluyoruz. ÜLKÜTEK

Eski Türk toplumlarında aile en önemli sosyal birlik olduğundan, ailenin temelini teşkil eden kadın, Türk destanlarında ve Türk felsefesinde öyle yüce bir mertebeye kurulmuştur ki kadını öylesine yüce bir varlık haline getiren töreye ve kültüre hayran olmamanın imkânı yoktur.

ESKİ TÜRKLERDE KADINA VERİLEN DEĞER

Kadın, erkeğin biricik yoldaşı ve çocuklarının anası olmak gibi önemli bir vazifeyle görevlendirilmiştir. Daha da önemlisi Türk Milleti'nin tek bereket kaynağıdır. Kendisine verilen bir takım haklardan dolayı hanların, hakanların, cengaverlerin önünde saygıyla eğildikleri bir şeref abidesidir.

Türk destanlarında kadın ilahi bir varlık konumuna gelmiştir. Öyle ki erişilip dokunulması, koklanması, kısaca beş duyuyla algılanmasının imkanı yoktur. Yaratılış Destanı'nda, Allah'a insanları ve dünyayı yaratması için fikir ve ilham veren "Ak Ana" adında bir kadındır. Oğuz Kağan'ın ilk karısı, karanlığı yararak, gökten inen mavi bir ışıktan, ikinci karısı ise kutsal bir ağaçtan doğmuş insanüstü varlıklardır. Yakutlar'da "Ak Oğlan" ağacın içinden çıkan nurlu bir kadın tarafından emzirilmiştir. İlk Türk yazıtlarından olan Bilge Kağan kitabesinde Kağan: "Sizler anam hatun, büyük annelerim, hala ve teyzelerim, prenseslerim..." hitabıyla söze başlar.

En eski Türk inancına göre, "Han ile Hatun" gök ile yerin evlatlarıdır. Kadın burada yedinci kat göktedir. Kadına, böylesine bir kutsallık veren törede kadının dövülmesinin, horlanmasının imkanı yoktur. Zaten Türk kültüründe ve destanlarında böyle bir durum göze çarpmamaktadır. Türk destanlarında kadın erkeğin daima yanındadır. Onların güç ve ilham kaynağıdır.

Dede Korkut hikâyelerinden olan "Deli Dumrul'da, Dumrul canının yerine can bulma çabasına girince bunu kadından bulmuş, kadın ona hiç çekinmeden canını vereceğini söylemiştir. Yine Türk kültüründe destan kahramanları iyi ata binen, iyi kılıç kullanan, iyi savaşan kadınlarla evlenmek istemektedir. Nitekim Dede Korkut'taki Bamsı Beyrek hikâyesinde yer alan "Banu Çiçek" bunun en güzel misalidir.

Kırgızların Manas Destanı'nda kadın, evin namusunun koruyucusudur. Kazaklar'da kadına verilen değer şu

atasözüyle ne güzel anlatılmıştır: "Birinci zenginlik sağlık, ikinci zenginlik ise kadındır."

Tüm Türk destanlarında sarsılmaz bir saygı, sevgi ve sadakat vardır. Gerdeğe girdiği gün murad alıp vermeden yalnız kalan kadın kocası ölünceye kadar onu bekleyeceğine ve üzerine bir erkek sinek bile kondurmayacağına and içerdi. Kadınların savaşta düşmanın eline geçmesi büyük bir zillet sayılırdı. Oğuz Kağan Destanı'nda ırza tecavüz edenlerin öldürüldüğü veya gözlerine mil çekildiği ifade edilmektedir.

İranlı bir tarihçi olan Gerdizi de "Malumdur ki Türk kadınları çok iffetlidirler." derken Türk kadınının ahlaki temizliğini övmektedir. Bu övgü boşuna değildir. Nitekim kadın adları arasında temiz, faziletli manasına gelen "Hun, Sabir, Arig, Arık, Uygur Silink, Kazan Silu" gibi adların bulunması sebepsiz değildir. Aynı şekilde İbni Batuta Şehnamesi'nde Kırım'daki hatıralarını anlatırken söyle demektedir. "Burada tuhaf bir hale şahit oldum ki o da Türkler'in kadınlarına gösterdiği hürmetti. Burada kadınların kıymeti ve derecesi erkeklerinden daha üstündür."

Türk toplumlarında kadınsız bir iş görülmezdi. Kadın erkeğin tamamlayıcısıydı. O sürekli erkeğin yanındaydı. Hakanın buyrukları yalnız "Hakan buyuruyor ki" ifadesiyle başlamışsa geçerli kabul edilmezdi. Yabancı devletlerin elçilerinin kabulünde hatun da hakanla beraber olurdu. Tören ve şölenlerde kadın, hakanın solunda oturur siyasi ve idari konulardaki görüşlerini beyan ederdi. Mesela büyük Hun İmparatorluğu adına Çin ile ilk barış antlaşmasını Mete Han'ın hatunu imzalamıştır.

Ebul Gazi Bahadır Han, Şecere-i Terakime'de, Oğuz ilinde, yedi kızın uzun yıllar beylik yaptığını anlatmakta ve bu kızların isimlerini şöyle sıralamaktadır: "Boyu Uzun Burla, Barçın, Salur, Şabatı Hatun, Künin Körkli, Kerçe Buladı, Kuğatlı Hanım."

Türk kadını, diğer toplumlarda olduğu gibi baskı altında tutulmuyor, aşağılanmıyordu. Kadının yüceliği Altay Dağları'nın en yüksek tepesine "Kadınbaşı" ismi verilerek, sanki çağlar sonrasına bir mesaj gibidir.

Türk topluluklarında kadına böyle bir bakış açısı var iken, Türk toplumu dışında kalan milletlerde kadının durumu acınacak bir haldedir.

Cahiliye devri Araplarında, kadının kocası yanındaki değeri, alınıp satılan bir maldan farksızdır. Arap erkeği adet zamanında kadınla bir arada oturmaz, onunla yiyip içmezdi. Aynı dönemde yine burada kadının miras hakkı yoktu. Oysa, Türk kadını miras hakkına sahiptir. Mesela; Yakutlar'da kadının kendine ait mülkü mevcuttur. Buna "and" veya "nemse" adı verilir. Kadının bunu istediği gibi kullanma hakkı vardır. Ölen bir kocanın karısı var ise; bunun mirastan iki hali olur.

1. Kocanın oğlu veya kızı, oğlunun oğlu veya kızı ile beraber bulunuyorsa sekizde bir,
2. Bunlardan hiç biri kadının yanında değilse dörtte bir miras alırdı.

Aynı dönemlerde kadınların diğer toplumlardaki durumunu incelemeye devam edelim. İngiltere'de XI. asra kadar kocalar karılarını satabilirdi. Hristiyanlar ise; kadına şeytan gözüyle bakmışlardır. Yine İngiltere'de kadın "murdar" bir varlık sayıldığı için İncil'e el süremiyordu. Kadınlar İncil'i okuma hakkına Hanry devrinde (1509-1547) sahip olmuşlardır.

İngiliz piskoposu Dour'un 1888 yılında Westminster Kilise'sinde vaaz verirken söyledikleri tüyler ürperticidir..

"Bundan yüz sene öncesine kadar kadın erkeğin sofrasına oturma hakkına sahip olmadığı gibi sorulmadan söze başlaması da caiz değildi. Kocası başının ucuna kocaman bir sopa asardı ve karısı ne zaman emrini tutmazsa onu kullanırdı. Kadının sözü kızlarına geçmezdi. Erkek çocuklar ise; analarına ev içinde bir hizmetçi kadından fazla paye vermezlerdi."

Çin'de ise, boşanma hakkı sadece erkeğe mahsustu. Kadının böyle bir hakkı yoktu. Oysa Türk kadını tüm bu haklara sahipti. "Koca karısını, kadında kocasını boşayabilirdi. Koca karısının getirdiği çeyizinin bedelini verirken,

kadın para vermek veya mihrinden vazgeçmek suretiyle kocasından boşanabilirdi."

Budizm'in kurucusu Buda ise; ilk başlarda kadınları dinine kabul etmemiştir. Eski Türk kadını, Roma kadınından da fazla haklara sahipti. Roma hukukunda kadın, kendi malına hükmedemezdi, vasiyet yapamazdı. Roma hukuku kadını ergin kabul etmiyordu. Onu noksan akıllı sayıyordu. Romalı kadın Jüstinyen devrine kadar tam bir esir hayatı yaşamıştır. Roma'da dul kadının evlenmesi suç sayılıyordu. Yine Çin'de yeni doğan çocuk, erkekse pahalı kumaşlara, kız ise bez parçalarına sarılırdı. İran'da kendilerine eş olan kızlar günahkar sayılmışlardır. İran'da kanları bozmamak için yakın akrabalarla evlilik uygun görülmüştür. Bu sebepten anaları ve kızkardeşleriyle evlenenler ortaya çıkmıştır. Aynı şekilde Cahiliye Araplarının kız çocuklarını diri diri gömmeleri acı bir gerçektir. Kız çocuğa sahip olmak şerefsizlik sayılmıştır.

İşte bu dönemlerde, Türk kızları ve kadınları, toplumun şerefli bir ferdi olarak itibar görmüşlerdir. Türk kadınının böyle ihtişam içinde ve saygı görerek yaşaması Türk karakter ve kültürünün yüksek değerini ifade eder